

Ключевые слова: *информационно-коммуникативные технологии, когнитивно-коммуникативный подход, языковая подготовка иностранных граждан, онлайн-курс, подход.*

SUMMARY

Kosenko Yuliia. Linguodidactic features of perception and understanding of utterances of the Ukrainian language by foreign listeners.

The article can be offered to teachers as an additional source for the preparation of teaching the Ukrainian language as a foreign language. The article describes cognitive and psychological features of perception and understanding of the utterances of the Ukrainian language as a foreign language; analyzed the factors that usually can prevent contact between foreigners. The stages of studying the Ukrainian language as a foreign language are highlighted. It was found out that the obligatory component of teaching dialogic speech was training of all types of speech activity with a predominance of speaking and listening. It justified the use of language-mediator in the early stages of learning the Ukrainian language as a foreign language. Some theoretical aspects of studying the cognitive-communicative approach are considered. The result is demonstrated by taking into account the practice of teaching the Ukrainian language as a foreign language. The attention is focused on the perception and assimilation of Ukrainian language grammar and vocabulary by foreigners. The basics of constructing the sentences are considered, a formation model of the linguistic competence of foreign students at the initial stage of studying the Ukrainian language as a foreign language is presented. It is emphasized that the final stage in the study of the Ukrainian language is the ability of foreign communicants to build a text. It was found that communicatively oriented texts positively affect perception and assimilation of educational material, the examples of assignments that have passed preliminary testing in the classroom are presented. The modern approaches to study the Ukrainian language as a foreign language are presented. The article analyzes the main aspects of the use of information and communication technologies in the study of the Ukrainian language as a foreign language, suggested the experience of using new information technologies, telecommunications in the study of the Ukrainian language as a foreign language in the online course "Your Success".

Key words: information and communication technologies, cognitive-communicative approach, online course, approach.

УДК 35.074.5

Ольга Кривонос

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0001-8076-3259

DOI 10.24139/2312-5993/2020.09/353-363

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ І ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються сутність, принципи, методи й форми формування екологічної грамотності і здорового способу життя учнів закладу загальної середньої освіти в контексті Концепції нової української школи. Зокрема, методи: екологічних асоціацій; екологічної лабілізації; екологічної рефлексії; екологічної ідентифікації; екологічної емпатії; екологічної ритуалізації; екологічних експектацій. Форми

екологічного виховання: еколоого-психологічний тренінг; усний журнал; екологічний вечір; екологічний патруль тощо. Представлено модель управління формуванням екологічної грамотності і здорового способу життя учнів, що складається з двох взаємопов'язаних компонентів: змістового та організаційно-діяльнісного.

Ключові слова: *екологічна грамотність, здорове життя, нова українська школа, модель управління формуванням екологічної грамотності і здорового способу життя, учні закладу загальної середньої освіти.*

Постановка проблеми. У найважливіших міжнародних документах останнього десятиріччя, присвячених проблемам навколишнього середовища і гармонійного розвитку людства, велика увага приділяється екологічній культурі і свідомості, інформованості людей про екологічну ситуацію в світі, регіоні, на місці проживання, їх обізнаності з можливими шляхами вирішення різних екологічних проблем, з концептуальними підходами до збереження біосфери і цивілізації.

Головною причиною всіх бід природи була і є людина. Не усвідомлюючи свого місця в навколишньому природному середовищі, вона шкодить насамперед собі, своїм нащадкам. Саме тому так важливо розпочати екологічне виховання з дитячих і шкільних років.

Шлях до високої екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту (*Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016*).

Досвід роботи педагогів дає змогу стверджувати, що взаємозв'язок освіти, культури, економічного становища й екологічної ситуації сьогодні визначає самопочуття людства.

На сьогодні екологізація виховної роботи школи стала одним із головних напрямів розвитку системи шкільної освіти. Для найбільшої ефективності та успіху екологічного виховання учнів дуже важливо наповнити всі заходи місцевим матеріалом про стан середовища в регіоні, місті, районі (*Актуальність проблеми екологічного виховання школярів, 2012*).

Сьогодні перед педагогами та вихователями стоїть завдання формування екологічної культури учнів, починаючи з найменших і закінчуючи старшими школярами, урахувавши їхні вікові та психологічні особливості.

Дослідники Т. Вовк та С. Фролова виділяють суперечності екологічної освіти: між складною екологічною ситуацією в нашій країні, що виникла внаслідок багаторічної відсутності зорієнтованості економіки України на екологічну безпеку навколишнього середовища, здоров'я людей та недостатнім висвітленням цих проблем в освітніх шкільних програмах; між очікуванням школярів і їх батьків у використанні сучасних, зокрема й інформаційних технологій та недостатньою компетентністю, методичною

консервативністю деяких учителів, не готових до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями (Вовк та Фролова, 2016, с. 32-35).

Таким чином, можемо стверджувати, що проблема є досить актуальною й потребує подальшого дослідження.

Метою статті є аналіз наукових поглядів і власних спостережень щодо принципів, форм і методів, способів управління формуванням екологічної грамотності і здорового життя учнів закладу загальної середньої освіти в контексті Концепції нової української школи.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові методи: аналіз і синтез наукової літератури з теми дослідження: філософської, психологічної, педагогічної. Використовувалися також методи теоретичного дослідження: порівняння, узагальнення, абстрагування, що дало змогу з'ясувати сучасні ефективні способи й форми формування екологічної грамотності і здорового способу життя учнів закладу загальної середньої освіти в контексті Концепції нової української школи.

Аналіз наукових досліджень. Ураховуючи важливість досліджуваної проблеми, її вивченням займалися багато вчених. Зокрема, проблеми формування екологічної грамотності учнів досліджували як класики педагогічної думки (В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші), так і сучасні вчені-педагоги (Н. Жестова, Л. Іщенко, Н. Мойсеюк, М. Фіцула та інші). Такі дослідники в галузі екологічної освіти, як М. Колесник та С. Лесков характеризують засоби, форми й методи екологічного виховання.

Багато педагогів нашого часу вважають природоохоронну роботу школярів одним із головних впливів на екологічну свідомість дітей і формування їх екологічної грамотності. Дослідники стверджують, що екологічна культура особистості неможлива без практичного ставлення до дійсності, яке формується на основі спільних зусиль вчителя та учня.

У своїх дослідженнях вчені доводять, що свідоме й бережливе ставлення до природи слід формувати з дитинства в сім'ї та школі, за умови активного формування екологічної грамотності і здорового способу життя через накопичення систематичних знань у цій галузі.

Зважаючи на важливість проблеми дослідження, існує необхідність у подальшій, більш глибокій розробці проблеми екологічного виховання і екологічної освіти школярів, тому що під час проведення цієї роботи вирішуються такі завдання, як: розвиток екологічної етики учнів, відповідальності в їх відносинах з природою, естетичне, моральне виховання, виховання любові до Батьківщини, формування почуття співпричетності до свого часу, особистої відповідальності за все, що

відбувається навколо. Тому екологічне виховання школярів необхідно для гармонійного розвитку школярів і є необхідною формою роботи (*Суть, мета, завдання та принципи екологічного виховання, 2017*).

Важливість досліджуваної проблеми підтверджується Концепцією нової української школи, яка передбачає формування однієї з ключових компетентностей учня – екологічну грамотність і здорове життя. Це означає уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя (*Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016*).

Виклад основного матеріалу. Екологічне виховання – тривалий багатофакторний цілеспрямований процес формування екологічної свідомості й екологічної культури. Результатом екологічного виховання людини є формування мотивів, потреб, звичок цілеспрямованої екологічної поведінки та природоохоронної діяльності, здорового способу життя (Емельянова, 2006, с. 382).

Екологічне виховання Н. Волкова визначає як систематичну педагогічну діяльність, спрямовану на розвиток у людини культури взаємодії з природою (Скрипченко та ін., 2001, с. 113).

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в учнів екологічної культури. Завдання екологічного виховання полягає у формуванні екологічних знань, вихованні любові до природи, прагненні берегти, примножувати її, формуванні вмінь і навичок діяльності в природі. Як і кожен із напрямів виховання, екологічне виховання має мету, завдання, основні принципи, форми, методи та показники сформованості (Емельянова, 2006).

Нам імпонує визначення поняття «екологічне виховання» як безперервного освітнього процесу, що не має завершених часових меж, а поступово переходить з однієї стадії в іншу і спрямовується на усвідомлення учнями морально-етичних норм і правил суспільства стосовно природи, формування ціннісної сфери особистості, моральних переконань про необхідність шанобливого ставлення до всього живого та власної відповідальності за майбутнє довкілля (Бойчук та Шульга, 2005, с. 60).

Екологічне виховання формує екологічну грамотність учнів. Екологічна грамотність забезпечує розвиток екологічної культури, яку варто розглядати як складову частину інтелектуальної і духовної культури особистості, як цілісний досвід особистості, що забезпечує її творчу

самореалізацію в розв'язанні екологічних проблем. Отже, екологічна культура особистості передбачає формування певного рівня екологічних знань, умінь і переконань, готовності до природоохоронної діяльності. Формується вона в процесі екологічного виховання та екологічної освіти.

Складниками екологічної культури вважають екологічну свідомість, екологічні переконання, екологічний світогляд, готовність до екологічної діяльності, відповідне ставлення до навколишнього середовища (Толстоухов, 2005, с. 134).

Формування екологічної грамотності – це психолого-педагогічний процес, спрямований на здобуття людиною знань про наукові основи природокористування, переконання в необхідності діяти згідно з ними, вироблення практичних навичок і активної життєвої позиції в галузі охорони природи, раціонального природокористування (Курлянд та ін., 2005, с. 101).

Екологічна грамотність є складовою екологічної культури. Незважаючи на наявність великої кількості визначень поняття «екологічна культура», на нашу думку, найбільш вдалим є таке визначення: «екологічна культура» – це міра і спосіб розвитку, реалізація соціальних сил у процесі матеріально-практичного та духовно-теоретичного освоєння природи. Але слід наголосити на тому, що екологічна культура має забезпечувати не просто освоєння природи, а й гармонійну взаємодію з нею.

Процес формування екологічної грамотності і здорового способу життя учнів закладу загальної середньої освіти являє собою цілеспрямовану взаємодію вчителя (дорослих) і учня як суб'єкта виховання та розвитку з метою формування потреби в екологічно доцільному способі життя ([Концепція «Нова українська школа», 2016](#)).

Метою виховання екологічної культури учнів є виховання екологічно доцільного способу життя, при якому можлива коеволюція людського суспільства й біосфери (Роганова, 2001).

Екологічна культура особистості складається з трьох взаємопов'язаних складових: екологічних знань, екологічних переконань, екологічної діяльності. Це визначає форми й методи діяльності, спрямовані на накопичення екологічних знань, формування екологічних переконань та необхідних умінь в умовах ігрової та трудової діяльності.

Екологічні знання є необхідною, але недостатньою умовою розвитку екологічної культури учнів, оскільки знання самі по собі нейтральні.

Отже, наявність системи екологічних знань не гарантує того, що учень будуватиме свою поведінку відповідно до отриманих знань. Для зміни поведінки необхідно, щоб отримані знання стали значимими для

особистості, а це вже питання відношення, що входить у домінуювальну систему цінностей.

Теоретичний аналіз проблеми екологічної освіти й виховання школярів показав, що основними їх напрямками є: екологічна освіта й виховання під час уроків, екологічна освіта та виховання в позакласній діяльності та екологічна освіта й виховання в позашкільній роботі.

Але найефективнішою формою розвитку екологічної грамотності і здорового способу життя є урок.

Необхідно відмітити, що екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, відповідно до Концепції нової української школи, є ключовою компетентністю. Ключові компетентності повинні формуватися як наскрізні в усіх навчальних дисциплінах. Тому ефективність формування екологічної грамотності і здорового способу життя значною мірою залежить від професійної компетентності кожного вчителя. У цьому контексті вважаємо за необхідне акцентування уваги на зазначеному питанні під час підготовки й перепідготовки викладачів з неекологічних дисциплін, розробку методичних рекомендацій та зразків конспектів уроків для таких викладачів з метою розвитку їх здатності до формування однієї з ключових компетентностей учнів відповідно до Концепції нової української школи, зокрема екологічної грамотності і здорового способу життя.

Під здоровим способом життя розуміємо декілька його аспектів. Це і фізичне, і інтелектуальне, і емоційне, і психічне, і соціальне здоров'я.

Під фізичним здоров'ям розуміємо такий стан організму, показники життєдіяльності якого відповідають фізіологічним нормам відповідно віку і статі.

Інтелектуальне здоров'я характеризує стан інтелектуальної сфери особистості, який забезпечує нормальну, адекватну реакцію на необхідність вирішення різноманітних проблем, що виникають унаслідок взаємодії з навколишнім середовищем.

Емоційне здоров'я передбачає здатність особистості керувати своїми переживаннями, емоціями, зокрема і в стосунках із навколишнім середовищем.

Психічне здоров'я передбачає адекватне ставлення до себе, до інших людей, до потреб, до навколишнього середовища.

Соціальне здоров'я забезпечує повагу до інших людей, друзів, своєї сім'ї, свого народу, всього людства.

Вважаємо, що формування всіх зазначених складових здорового способу життя учня за час його навчання в школі забезпечує його

подальший саморозвиток, підвищує самооцінку, спрямовує на самовдосконалення.

Щоб процес формування екологічної грамотності учнів закладу загальної середньої освіти був ефективним, ним необхідно управляти.

Управління – це особлива діяльність, яка спрямована на організацію, функціонування та розвиток усіх напрямів життєдіяльності закладу освіти, зокрема, і формування екологічної грамотності.

Управління організацією екологічного виховання передбачає запровадження ефективних методів, форм і засобів такого виховання.

Керуючи процесом формування екологічної грамотності учнів вважаємо за необхідне крім традиційних методів запроваджувати специфічні методи екологічного виховання.

До таких методів відносимо: метод екологічних асоціацій; метод художньої репрезентації природних явищ; метод екологічної лабілізації; метод екологічної рефлексії; метод екологічної ідентифікації; метод екологічної емпатії; метод екологічної турботи; метод екологічної ритуалізації; метод екологічних експектацій тощо (Вовк, 2016, с. 31-33).

Отже, для виховання справжньої людини, яка, крім решти якостей, мала би сформований екологічний світогляд, необхідно шукати творчі шляхи, залучаючи мистецтво, туризм, відроджуючи традиції, створюючи дискусійні клуби тощо.

На основі результатів теоретичного дослідження з метою підвищення ефективності управління процесом формування екологічної грамотності учнів закладів загальної середньої освіти нами була створена узагальнена модель управління цим процесом.

До основних завдань вищезазначеної моделі ми віднесли: 1) розкриття сутності і складових екологічної грамотності учнів; 2) управління процесом формування екологічної грамотності учнів під час уроків та в позаурочний час; 3) діагностика рівня управління процесом формування екологічної грамотності учнів.

Модель управління формуванням екологічної грамотності учнів складається з двох взаємопов'язаних компонентів: змістового та організаційно-діяльнісного.

Вважаємо доцільним зупинитися детальніше на вищезазначених компонентах моделі управління формуванням екологічної грамотності учнів.

Змістовий компонент передбачає такі складові: управління змістом формування екологічних знань; управління формуванням емоційно-

ціннісного ставлення до природи; управління формуванням екологічної активності учнів.

Організаційно-діяльнісний передбачає такі складові: принципи, функції, етапи, методи, форми.

До основних принципів належать: неперервність, системність і систематичність, які забезпечують організаційні умови формування екологічної грамотності особистості на всіх рівнях (сім'я, дошкільна освіта, школа, професійна освіта, професійна діяльність); урахування вікових та індивідуальних особливостей людини; міждисциплінарний підхід до формування екологічної грамотності, що спрямований не на механічне включення різнобічних знань екологічного спрямування у зміст різних предметів, а їх логічне підпорядкування основній меті екологічної освіти в навчальному процесі закладів освіти; взаємне погодження завдань, змісту, форм і методів роботи; логіку вивчення провідних екологічних ідей і понять, їх постійне поглиблення; висвітлення екологічних проблем на глобальному, національному й місцевому рівнях передбачає ознайомлення із загальними та локальними проблемами довкілля, а також практичну участь у розв'язанні місцевих екологічних проблем; спрямованість навчання на розвиток інтелектуальної, ціннісно-мотиваційної, емоційно-вольової та діялісно-поведінкової сфер особистості, гармонізацію стосунків із навколишнім середовищем.

До методів формування екологічної грамотності учнів, що включені в модель, належать: екологічні ігри, екологічні екскурсії, «мозковий штурм», дидактична казка, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних явищ, метод екологічної лабіалізації, метод екологічної рефлексії, метод екологічної ідентифікації, метод екологічної емпатії, метод екологічної турботи, метод екологічної ритуалізації, метод екологічних експектацій тощо. Зазначимо, що вищезазначені методи формування екологічної культури учнів було розглянуто вище.

Беручи до уваги специфіку еколого-виховного процесу, модель управління формуванням екологічної грамотності учнів включає такі форми екологічного виховання: еколого-психологічний тренінг, усний журнал, екологічний вечір.

Екологічний вечір – класична форма екологічного виховання. Готуючи сценарій вечора, у ньому можна використати елементи народознавства або повністю присвятити захід обрядам, що тісно пов'язані за своїм змістом із природою. Саме така форма сприяє формуванню національної свідомості майбутнього громадянина держави.

Створення й функціонування в школі екологічного патруля є ще однією формою екологічного виховання. Робота екопатруля в школі спрямована на доведення кожному учневі важливості екологічних знань та дотримання норм екологічно грамотної поведінки не тільки у природі, але й у школі, на вулиці, удома. Протягом певного часу екологічний патруль збирає інформацію про різні види негативної поведінки й діяльності учнів у школі (наприклад, про дотримання учнями санітарно-гігієнічних умов навчання, їхнє ставлення до уроків фізичної культури та ін.). Результатом таких спостережень може бути випуск агітаційних листівок, бюлетенів, газет, дружніх шаржів тощо. Для повнішого висвітлення своєї роботи члени екопатруля із залученням інших учнів школи створюють агітбригади. З допомогою дорослих вони готують свої виступи, що повинні бути емоційними й театралізованими, щоб змусити кожного учня замислитися над своєю поведінкою, екологічними проблемами, усвідомити необхідність збереження власного здоров'я і стану навколишнього середовища (Вовк, 2016, с. 24) та інші.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування екологічної грамотності і здорового життя учнів закладів загальної середньої освіти є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення. Екологічна грамотність учнів формується під час їх екологічного виховання і освіти, що здійснюється на уроках, в позаурочний час, у сім'ї, а також у закладах позашкільної освіти. Цей процес буде успішним, якщо ним ефективно управляти. Вважаємо, що узагальнена нами модель управління екологічним виховання учнів підвищить ефективність цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

- Актуальність проблеми екологічного виховання школярів (2012). Режим доступу: <http://vospitanie.at.ua/blog/2012-06-11-178> (*The urgency of the problem of environmental education of schoolchildren* (2012). Retrieved from: <http://vospitanie.at.ua/blog/2012-06-11-178>).
- Скрипченко, О. В., Долинська, Л. В., Огороднійчук, З. В. (2001). *Вікова та педагогічна психологія*. К.: Просвіта (Skrypchenko, O. V., Dolynska, L. V., Ohorodniichuk, Z. V. (2001). *Age and pedagogical psychology*. K.: Enlightenment).
- Вовк, Т. В., Марова, С. Ф. (2016). Екологічна освіта в школі: аналіз наукових парадигм і підходів. *Державне управління*, 4 (56), 32-35 (Vovk, T. V., Marova, S. F. (2016). Environmental education at school: an analysis of scientific paradigms and approaches. *Public Administration*, 4 (56), 32-35).
- Зятева, Л. А. (2009). Экологические аспекты университетского образования. *Вестник Брянского государственного университета*, 1, 28-32 (Ziateva, L. A. (2009). Environmental aspects of university education. *Bulletin of Briansk State University*, 1, 28-32).
- Толстоухов, А. В. (2006). *Екологічна енциклопедія: у 3 т.* К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», Т. 1: А-Е (Tolstoukhov, A. V. (2006). *Ecological encyclopedia: in 3 vols.* K.: Center for Environmental Education and Information, Vol. 1: A-E).

- Емельянова, М. В. (2006). *Взаимосвязь общего и особенного в экологическом воспитании младших школьников* (дис. ... д-ра пед. Наук: 13.00.01). Москва (Emelianova, M. V. (2006). *Interrelation of the general and special in ecological education of younger schoolchildren* (dsc thesis). Moscow).
- Концептуальні засади реформування середньої школи (2016). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (*Conceptual principles of secondary school reform* (2016). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>).
- Концепція екологічної освіти України (2001). Затверджено Рішенням Колегії МОН України № 13/6-19 від 20.12.01. Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26> (*The concept of environmental education in Ukraine* (2001). Approved by the Decision of the Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 13/6-19 dated 20.12.01. Retrieved from: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>).
- Концепція «Нова українська школа» (2016). Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (*The concept of the New Ukrainian School* (2016). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>).
- Кривонос, О. Б. (2018). Виховання ціннісних орієнтацій сучасної молоді засобами масової інформації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (82), 52-62 (Kryvonos, O. B. (2018). Education of value orientations of modern youth by mass media. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (82), 52-62).
- Основи екології та екологічного права (2005). Суми: ВТД «Університетська книга» (*Fundamentals of Ecology and Environmental Law* (2005). Sumy: VTD "University Book").
- Педагогіка вищої школи (2005). К.: Знання (*Higher school pedagogy* (2005). K.: Knowledge).
- Роганова, М. В. (2001). *Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтва* (дис. ... канд. Пед. Наук: 13.00.08). Київ (Rohanova, M. V. (2001). *Formation in children of senior preschool age of the value relation to the nature by means of art* (phd thesis). Kyiv).
- Сорокіна, Г. О. (2010). Використання ефективних форм та методів навчання й виховання в екологічній освіті школярів. *Наук. Скарбниця освіти Донеччини*, 1, 50-55 (Sorokina, H. O. (2010). The use of effective forms and methods of teaching and education in environmental education of schoolchildren. *Scientific treasury of education of Donetsk region*, 1, 50-55).
- Суть, мета, завдання та принципи екологічного виховання (2017). Режим доступу: http://studopedia.su/17_17868_sut-meta-zavdannya-i-printsipiekologichnogo-vihovannya.html (*The essence, purpose, objectives and principles of environmental education* (2017). Retrieved from: http://studopedia.su/17_17868_sut-meta-zavdannya-i-printsipiekologichnogo-vihovannya.html).
- Ткачук, Н. О., Ткачук, О. П. (2017). Особливості екологічного виховання учнів шляхом співпраці загальноосвітніх і вищих навчальних закладів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, 2 (24), 95-100.

РЕЗЮМЕ

Кривонос Ольга. Формирование экологической грамотности и здорового образа жизни учащихся общеобразовательной школы в контексте Концепции новой украинской школы.

Целью статьи является анализ научных взглядов и собственных наблюдений проблемы развития экологической грамотности и здорового образа жизни учащихся общеобразовательной школы в соответствии с требованиями новой украинской школы. Рассматриваются сущность, принципы, методы и формы формирования экологической грамотности учащихся. Предлагается модель управления этим процессом.

Ключевые слова: экологическая грамотность, здоровый образ жизни, новая украинская школа, модель управления формированием экологической грамотности.

SUMMARY

Kryvonos Olha. Formation of ecological literacy and healthy lifestyle of students of general secondary education institutions in the context of the Concept of New Ukrainian School.

Formation of students' environmental literacy in general secondary education institutions is an extremely important problem today. Ecological literacy of students is formed during their ecological education and upbringing. This process is carried out in the classroom, extracurricular time, in the family, as well as in out-of-school education institutions. The formation of environmental literacy will be successful if it is managed effectively. We are sure that our generalized management model will increase the efficiency of this process.

Despite the activities carried out at different levels, which are aimed at improving the environment, a huge number of environmental problems remain unresolved. Taking into consideration the fact that the main cause of pollution of nature is man, one of the main solutions to environmental disaster is environmental awareness, environmental consciousness and ecological culture of each individual.

This process must begin in childhood. The main social institutions responsible for the environmental education of young people are the family, preschools, general secondary schools and other education institutions.

A special mission in the formation of environmental literacy of the individual is entrusted to the school. The school years account for one of the most important in terms of content and duration period of development and formation of a personality, its consciousness, in particular, environmental and outlook.

Therefore, the level of ecological literacy of schoolchildren and citizens of society depends on the pedagogical skills of a teacher, an educator, his/her competence in the field of environmental education, the ability to manage the educational process effectively.

Our pedagogical experience and the pedagogical experience of the colleagues have confirmed that the ability to manage the educational process effectively affects formation of environmental literacy and environmental culture of students, and subsequently on their attitude to the environment.

It is important that the environmental education of students begins with the younger classes and ends with the older ones. Thus, organization of ecological education should be carried out taking into account the age and individual features of students.

Nowadays ecologization of the educational work of the school has become one of the main directions of the development of the school education system. For the greatest efficiency and success of ecological education of students it is very important to fill all activities with local material about the state of the environment in the region, city and district.

Key words: ecological literacy, healthy lifestyle of students, Concept of New Ukrainian School.